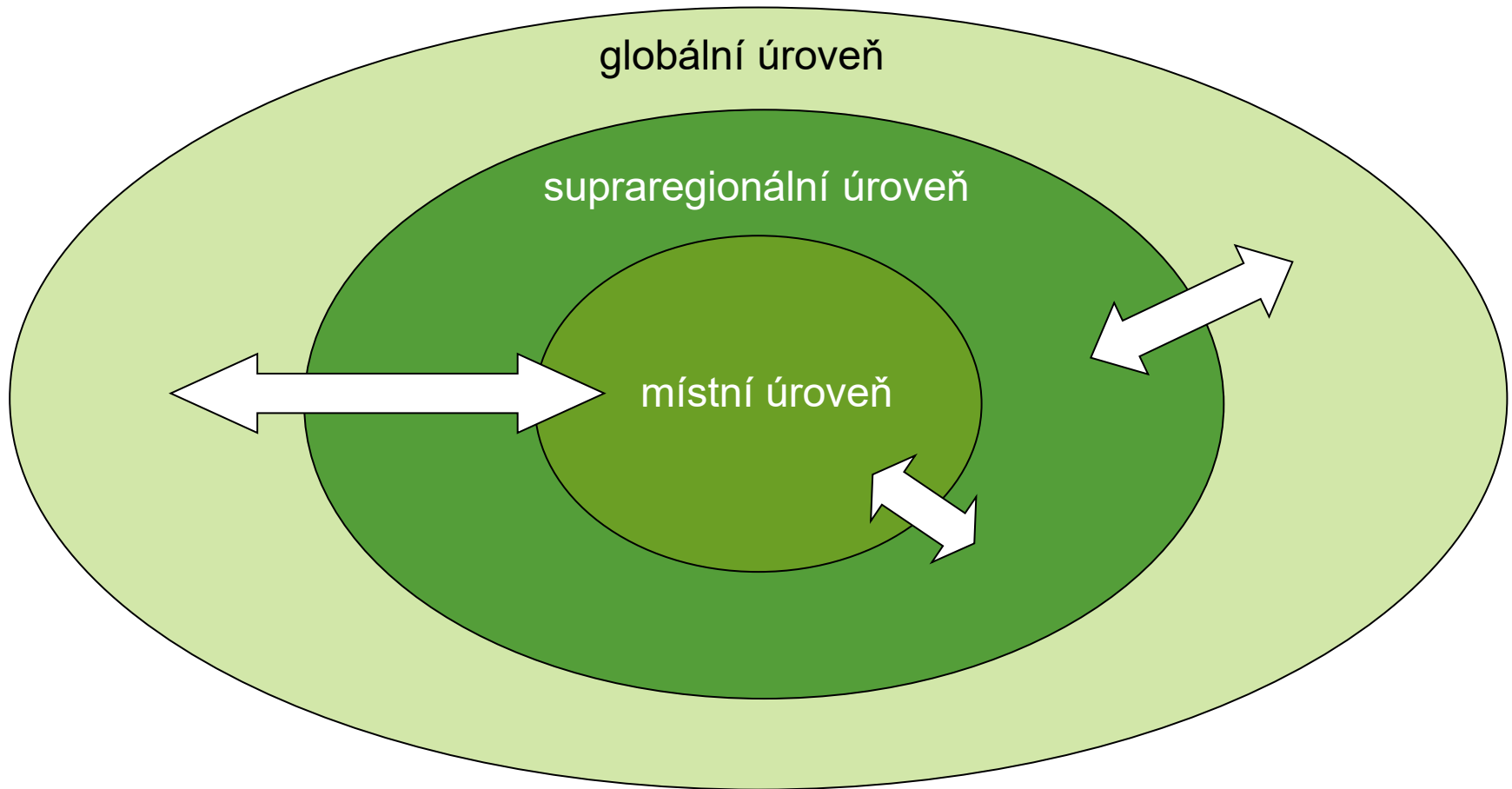

Světové instituce

KAREL TOMŠÍK

Propojenost místní, supraregionální a globální úrovně

Druhy institucí/organizací v globálním měřítku

- Mezivládní instituce
 - OSN a přidružené organizace
 - Ostatní mezivládní instituce
- Mezinárodní nevládní instituce
- Nadnárodní korporace

Organizace spojených národů OSN

Organizace spojených národů (OSN) vznik

- Předchůdce: **Společnost národů** (od roku 1919)
- Nutnost vybudovat efektivnější organizaci pro zabezpečení míru se projevila během 2. světové války
- Cíle vznikající organizace:
 - zachovávat mezinárodní mír a bezpečnost,
 - rozvíjet přátelské vztahy mezi národy,
 - mezinárodní součinnost při řešení mezinárodních sociálních, hospodářských a jiných humanitárních problémů.

Organizace spojených národů (OSN) vznik

- 25.4. - 26.5.1945 - konference v San Franciscu - zahájena činnost OSN.
- Ustavující dokument: **Charta spojených národů.**
 - stanovuje cíle OSN
 - upravuje podmínky členství
 - popisuje orgány Spojených národů a jejich pravomoci
 - popisuje zásady integrace OSN do mezinárodního práva

Zásady OSN

- všechny členské státy jsou suverénní a rovnoprávné,
- zavazují se plnit povinnosti vyplývající z Charty,
- zavazují se řešit mezinárodní spory mírovými prostředky, bez ohrožování světového míru,
- nebudou vyhrožovat silou a používat síly proti jiným členským státům,
- zavazují se poskytnout OSN pomoc na základě Charty, nebudou podporovat státy, vůči nimž OSN přijala preventivní nebo donucovací opatření,
- žádné ustanovení Charty neopravňuje státy k tomu, aby se vměšovaly do vnitřních záležitostí jakéhokoli státu.

Činnost OSN

- OSN je organizace suverénních států. Poskytuje aparát, který pomáhá najít řešení mezinárodních problémů a sporů.
- Představitelé signatářských zemí mají hlas a volební právo – podílí se na utváření politiky mezinárodního společenství.
- Ústředí OSN je v New Yorku
- Mezinárodní soudní dvůr sídlí v Haagu

Organizační struktura OSN

Valné shromáždění OSN

Organizační struktura OSN

Valné shromáždění

- Hlavní jednací orgán OSN. Jedná o otázkách míru a bezpečnosti s výjimkou případů projednávaných v Radě bezpečnosti.
- Zástupci všech členských států, každý má 1 hlas.
 - Přijetí důležitých rozhodnutí - dvoutřetinová většina, ostatní - prostá většina.
 - Nemá moc přinutit nějakou vládu k určitým krokům, ale její doporučení má váhu světového názoru.
- Řádné zasedání - jednou ročně (obvykle začíná v září)
- Může být svoláno i mimořádné zasedání

Organizační struktura OSN

Rada bezpečnosti

- Hlavní zodpovědnost za udržování míru a bezpečnosti, doporučuje způsoby řešení sporů.
- 15 členů – 5 stálých členů a 10 nestálých členů (nestálí členové - mandát na 2 roky).
- Podle charty OSN souhlasí všechny státy s tím, že budou rozhodnutí Rady respektovat a naplňovat.
- Rada přijímá rozhodnutí, která jsou pro členské státy závazná.

Organizační struktura OSN

Rada bezpečnosti

Stálí členové (mají právo veta):

- Čína ,
- Francie,
- Rusko,
- Velká Británie,
- USA

10 nestálých členů (na 2 roky)

- Estonsko, Niger, Svatý Vincent a Grenadiny, Tunisko, Vietnam (do konce roku 2021)
- Indie, Irsko, Keňa, Mexiko, Norsko (do konce roku 2022)

Organizační struktura OSN

Ekonomická a sociální rada

- Hlavní orgán pro koordinaci hospodářské a sociální činnosti OSN.
- Diskusní fórum k projednávání ekonomických a sociálních otázek.
- Jednou ročně se koná hlavní zasedání, střídavě v New Yorku a Ženevě. Součástí je setkání na nejvyšší úrovni.

Poručenská rada

- Ustanovena 1945 pro dohled nad správou 11 území zařazených do poručenské soustavy
- Od roku 1994 se neschází (splněn cíl)

Organizační struktura OSN

Mezinárodní soudní dvůr

- Základní soudní orgán OSN.
- Sídlo: Haag, řeší spory mezi členskými státy.
- Není přístupný jednotlivcům ani organizacím.

Mezinárodní tribunály

- Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (Haag)
- Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (Arusha, Tanzánie)
- Zvláštní soud pro Sierra Leone (na základě dohody mezi OSN a Sierra Leone, soudí podle práva Sierra Leone)

Organizační struktura OSN

Sekretariát OSN

- Mezinárodní tým úředníků pracujících v různých zemích světa, vykonává běžnou agendu.
- V čele – generální tajemník, jmenován Valným shromážděním (na 5 let). António Guterres od r. 2017.
- Úřadovny: New York, Addis Abeba, Bangkok, Bejrút, Nairobi, Santiago, Vídeň, Ženeva.
- Kanceláře i v dalších zemích.

Programy a fondy OSN

- **Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD)**
- **Mezinárodní obchodní centrum (ITC)**
- **Program OSN na ochranu životního prostředí (UNEP)**
- **Rozvojový program OSN (UNDP)**
- **Populační fond OSN (UNFPA)**
- **Dětský fond OSN (UNICEF)**
- **Světový potravinový program (WFP)**
- **Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky (UNHCR)**
- **Rada OSN pro lidská práva (UNHRC)**
- **Úřad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě (UNRWA)**
- **Centrum OSN pro lidská sídla (HABITAT)**
- **Program OSN pro kontrolu drog a prevenci zločinu (UNDCP)**

Specializované agentury a další organizace

- **Mezinárodní organizace práce (ILO)** založena již 1919, od roku 1946 je specializovaným orgánem OSN. Prosazuje sociální spravedlnost a mezinárodně uznávaná pracovní práva.
- **Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO)** Ústřední orgán pro otázky zemědělského rozvoje. Aktivity zaměřené na zmenšení chudoby a zajištění potravinové bezpečnosti. Založena 1945, sídlo: Řím.
- **Světová zdravotnická organizace (WHO)** 1948. Mezistátní podpora v oblasti zdravotnictví. Programy na vymýcení nemocí a zkvalitňování lidského života. Sídlo: Ženeva.
- **Organizace pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO)**. Cíl: budování trvalého světového míru založeného na intelektuální a morální solidaritě lidstva a ochrana světového kulturního dědictví. Založena 1946, sídlo: Paříž.

Přidružené organizace OSN

- **Světová obchodní organizace (WTO)**
- **Skupina Světové banky a Mezinárodní měnový fond**
- **Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO)**
- **Mezinárodní námořní organizace (IMO)**
- **Mezinárodní telekomunikační unie (ITU)**
- **Světová poštovní unie (UPU)**
- **Světová meteorologická organizace (WMO)**
- **Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO)**
- **Světová turistická organizace (UNWTO)**
- **Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO)**
- **Mezinárodní agentura pro atomovou energii (IAEA)**
- **Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW)**
- **Přípravná komise pro Organizaci smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (CTBT)**

Světová obchodní organizace WTO

Světová obchodní organizace (WTO)

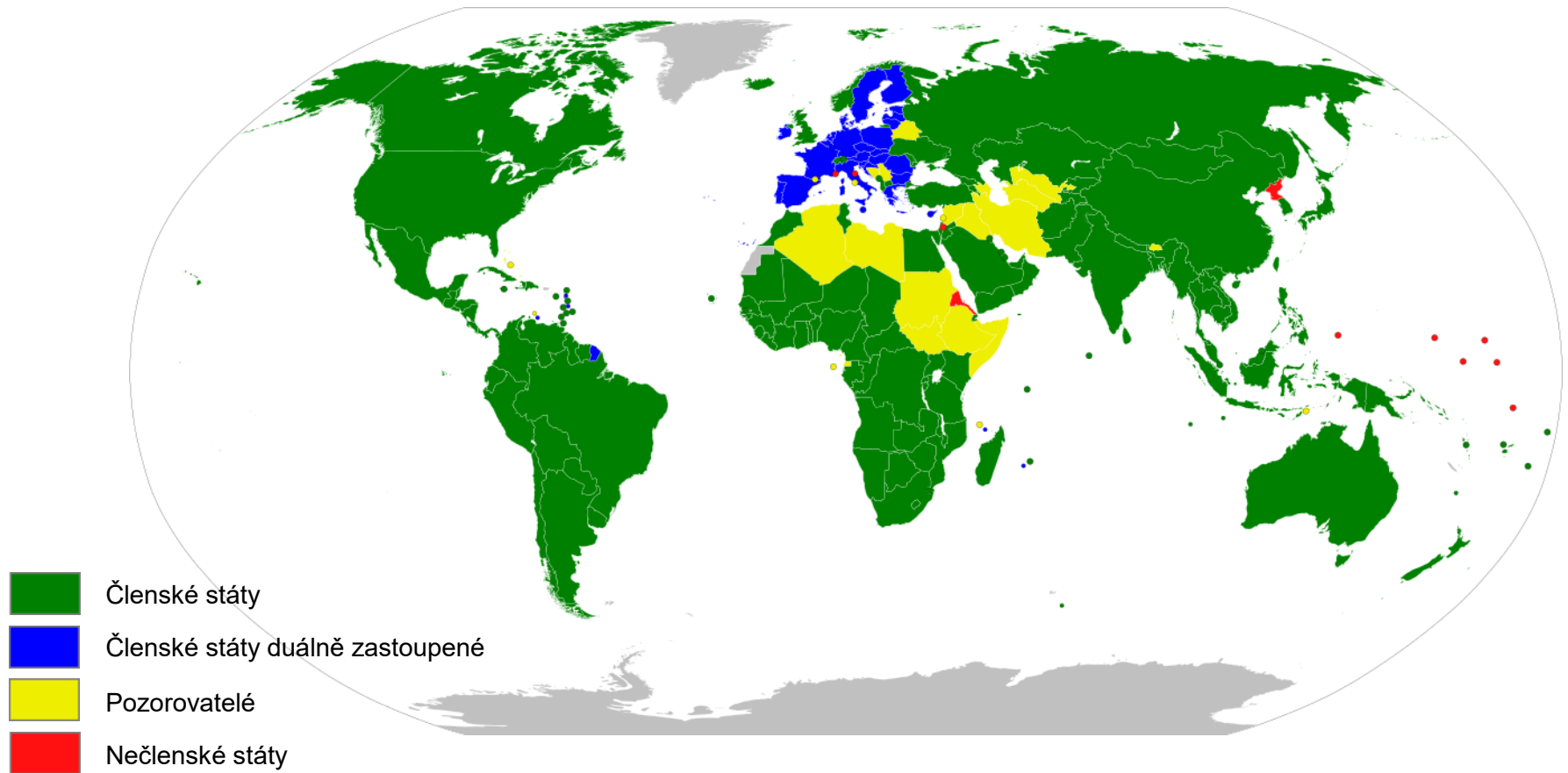
- upravuje obchodní pravidla mezi členskými státy.
- Podporuje rozvoj mnohostranného mezinárodního obchodního systému.
- Jsou v ní organizována i některá seskupení (jako např. EU).
- 164 členských států.
- Základem činnosti WTO jsou dohody, které tvoří právní základ pravidel mezinárodního obchodu a fungují jako smlouvy mezi vládami, na něž WTO dohlíží.
- Cíl: liberalizace mezinárodních ekonomických vztahů a vytvoření univerzálního mezinárodního právního systému pro zajištění plnění přijatých principů a pravidel.

Historický vývoj WTO

- Jednání v Bretton Woods (1944) - dohodnuto založení **Mezinárodní obchodní organizace (ITO)**, dohoda nikdy nevstoupila v platnost.
- Ještě před ukončením jednání o ITO začalo 23 států jednat o snížení celních tarifů. 1947 podepsána provizorní **Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT)**. Vstoupila v platnost v roce 1948
- 1995 vzniká **Světová obchodní organizace (WTO)** (výsledek tzv. Uruguayského kola GATT)
- Sídlo: Ženeva

Světová obchodní organizace (WTO) členské státy

Struktura WTO

- Rozhodnutí provádí celá členská základna - nalezení konsenzu (většinové rozhodnutí existuje, ale nevyužívá se. V případě většinového rozhodování disponuje každá země jedním hlasem)
- **Ministerská konference** – nejvyšší rozhodovací orgán (ministři průmyslu a obchodu členských zemí).
- **Generální rada** (vyslanci a vedoucí delegací při ženevské úřadovně). Řídí běžnou práci organizace.

Dohody v rámci WTO

Tematické oblasti:

- **GATT 1994** – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
 - Zastřešuje i další doplňkové multilaterální dohody týkající se obchodu se zbožím
- **TRIPS** – Dohoda o duševním vlastnictví v oblasti obchodu
 - Stanoví vymahatelná globální pravidla v oblasti patentů, autorských práv a obchodních značek.
- **GATS** – Všeobecná dohoda o obchodu a službách
 - např. dohody o liberalizaci dopravy, telekomunikací a finančních služeb.

Skupina Světové banky

Specializované organizace OSN
zajišťující finanční a technickou
pomoc rozvíjejícím se zemím

Historický vývoj Světové banky a Skupiny Světové banky

- 1944 – konference v Bretton Woods – dohodnuto založení Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj (Světová banka)
- Postupem času se vytváří nové instituce – Skupina Světové banky
- Sídlo: Washington

Světová banka

Skupina Světové banky

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj

Mezinárodní asociace pro rozvoj

Světová
banka

Mezinárodní finanční korporace

Multilaterální agentura pro investiční záruky

Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů

Skupina Světové banky

Světová banka

- **Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj**
 - Původní zaměření: rekonstrukce poválečné Evropy.
 - Současné zaměření: ekonomický a sociální rozvoj v rozvojových zemích (půjčky, technická pomoc).
- **Mezinárodní asociace pro rozvoj**
 - Půjčuje nejchudším zemím (bezúročně) s nízkým HNP/obyvatele a které si nejsou schopny půjčit si od Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj.

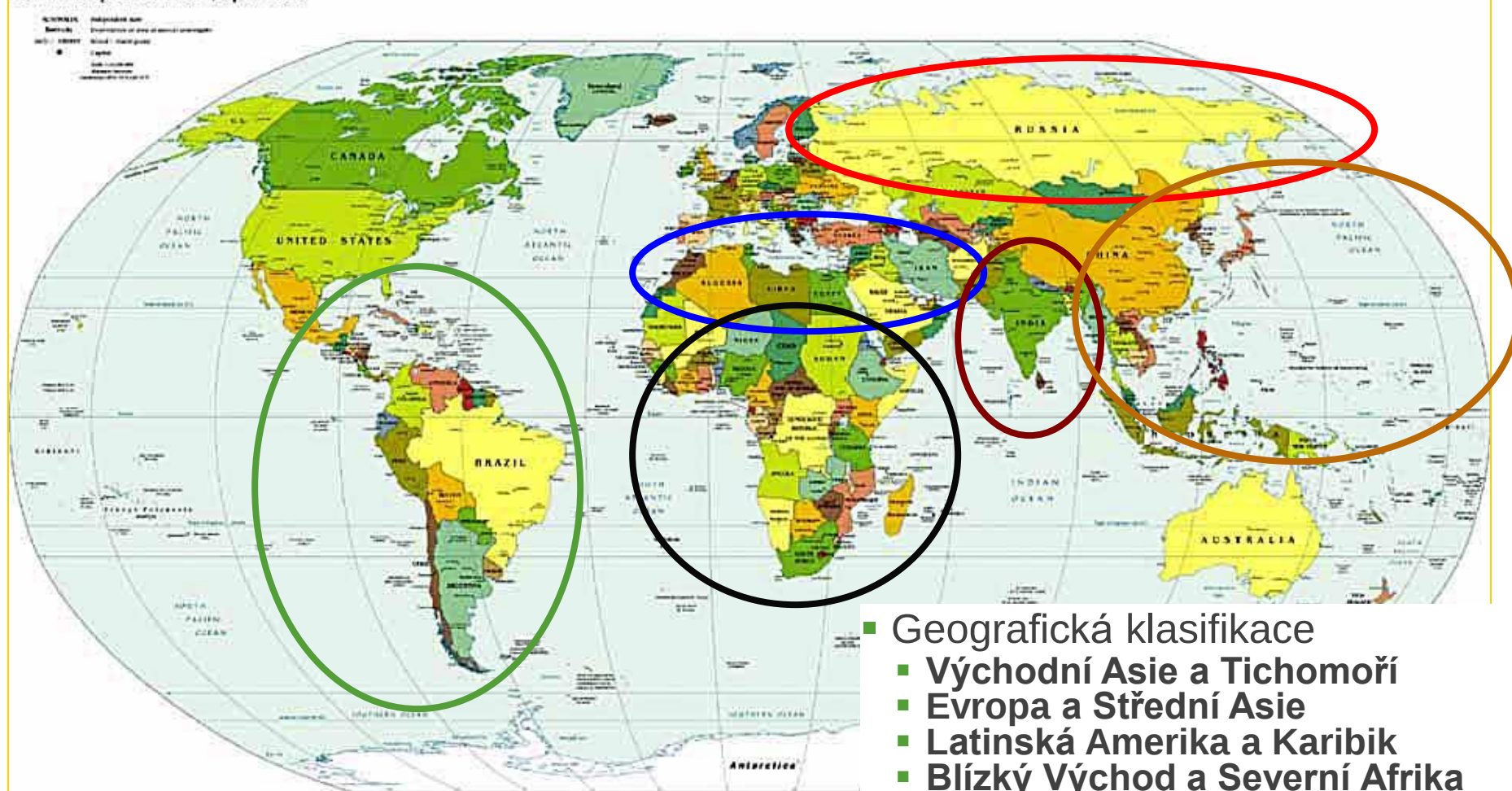
Skupina Světové banky

- **Mezinárodní finanční korporace**
 - Podpora investic do soukromého sektoru v chudých zemích.
- **Multilaterální agentura pro investiční záruky**
 - Podpora zahraničních investic v rozvojových zemích prostřednictvím garancí (záruka za ztráty zahraničních investorů způsobené neobchodními riziky).
- **Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů**
 - Řeší investiční spory mezi investory a hostitelskou zemí.

Klasifikace regionů podle Světové banky

Political Map of the World, April 2000

- Geografická klasifikace
 - Východní Asie a Tichomoří
 - Evropa a Střední Asie
 - Latinská Amerika a Karibik
 - Blízký Východ a Severní Afrika
 - Jižní Asie
 - Subsaharská Afrika

Mezinárodní měnový fond

Specializovaná organizace
zajišťující mezinárodní měnovou
spolupráci a podporu států v
hospodářských potížích

Historický vývoj Mezinárodního měnového fondu

- 1944 – konference v Bretton Woods – založení Mezinárodního měnového fondu
- Prvotním úkolem MMF bylo dohlížet a řídit systém pevných devizových kurzů – zaveden tzv. Zlatý dolarový standard (americký dolar je směnitelný za zlato)
- Zlatý dolarový standard byl opuštěn v roce 1971 – vznikl systém volně pohyblivých měnových kurzů
- Sídlo: Washington

Mezinárodní měnový fond

- Provádí monitoring ekonomického a finančního vývoje a politik v členských zemích a na globální úrovni.
- Půjčuje členským zemím, které mají problémy s platební bilancí. Nejedná se o financování ale o podporu opatření a reforem zaměřených na nápravu těchto problémů.
- Poskytuje technickou asistenci - poskytována vládám a centrálním bankám členských zemí MMF (expertní školení).